

Επιστημονική Περιοδική Έκδοση για Θέματα Υγείας και Κοινωνικού Αποκλεισμού
Ιανουάριος 2007, Τεύχος 2^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΑ & ψυχική ΥΓΕΙΑ

Θεματική Ενότητα
Ψυχική Υγεία

Εργασία - εύρεση εργασίας, εργασιακή υποστήριξη, ανεργία, απραξία*

Γεώργιος Γιαννουλόπουλος**

Η εργασία για όλους και ειδικότερα για τους Χρήστες Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας (Χ.Υ.Ψ.Υ.) είναι εκτός του βιοπορισμού και ένα μέσο που συμβάλλει κατά πολύ στην αυτοεκτίμηση, σε ένα επίπεδο ζωής, σε κοινωνικές δραστηριότητες, στην ενσωμάτωση στο σύνολο ως ισότιμο μέλος του.

Όμως λόγω προκατάληψης, το γνωστό «στίγμα-στιγματισμός» και ελλοπούς ενημέρωσης υπάρχουν πολλές δυσκολίες στην εύρεση εργασίας.

Η λεγόμενη ψυχική ασθένεια είναι αποτρεπτικός παράγοντας για πρόσληψη. Δεν υπάρχει εμπιστοσύνη στη φερεγγυότητα των πολιτών με ψυχική διαταραχή οποιουδήποτε επιπέδου κι αν είναι αυτή.

Από την άλλη πλευρά, όταν ένας εν δυνάμει εργοδότης τροφοδοτείται καθημερινά από τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης γενικά, με απόψεις που παρουσιάζουν τους ψυχικά πάσχοντες με ένα ορισμένο, τις περισσότερες φορές δυσφημιστικό τρόπο, υιοθετεί προοδευτικά μια λανθασμένη άποψη σχετικά με αυτούς.

Αν σε όλα αυτά προσθέσουμε και τις προκαταλήψεις αιώνων, καταλαβαίνει κανείς πόση προσπάθεια και χρόνος χρειάζεται για να αλλάξει αυτή η εικόνα που έχει ο μέσος πολίτης για τα άτομα με ψυχολογικά προβλήματα. Όταν τροφοδοτείται κανείς με λάθος στοιχεία θα βγάλει και λάθος συμπεράσματα.

Εδώ θα προσθέσω ότι υπάρχουν κινήσεις, περισσότερο ιδιωτών, που προσπαθούν να θέσουν τα πράγματα στις σωστές τους βάσεις, αλλά οι κινήσεις που κάνουν οι κρατικοί φορείς δεν είναι στο επίπεδο που θα περίμενε κανείς.

Η δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία που έχουν οι περισσότεροι εργαζόμενοι στο χώρο της ψυχικής υγείας δεν βοηθά να υπάρχουν αποτελέσματα αντίστοιχα των χρημάτων που ξοδεύονται για αυτό το σκοπό.

Σε πολύ κόσμο υπάρχει η άποψη ότι όποιος έχει ψυχολογικά προβλήματα είναι και διανοητικά κατώτερος, μέχρι και ηλίθιος και αντιμετωπίζεται ως τέτοιος μάλιστα από ορισμένους, με περιπαικτικό έως άκρως υποτιμητικό τρόπο. Αυτό το εμπειδώνει όποιος Χ.Υ.Ψ.Υ. έχει δοσοληψίες με άτομα αυτής της νοοτροπίας που τυχαίνει να βρίσκονται σε θέσεις ισχύος απέναντί του, όπου αρκείται από αυτούς βγάζουν στην επιφάνεια ό,τι πιο χαμερπές έχουν μέσα τους.

Το να προσπαθήσει κανείς να αλλάξει τη γνώμη τέτοιων ανθρώπων είναι χαμένος χρόνος. Και άλλωστε δεν υπάρχει και λόγος για αυτό. Ο καθένας ζει στον κόσμο του.

Η εργασία, η δουλειά, είναι για έναν Χ.Υ.Ψ.Υ. ένας τρόπος για την απόκτηση και οικονομικής ανεξαρτησίας, αυτοπεποίθησης που αυτή η ανεξαρτησία χαρίζει, μία σταδιακή κοινωνική ενσωμάτωση, ένας τρόπος εκτόνωσης από ψυχικές

* Το κείμενο αυτό προέρχεται από εισήγηση του Γεώργιου Γιαννουλόπουλου στην Ημερίδα που οργάνωσε ο Σύλλογος Οικογενειών και Φίλων για την Ψυχική Υγεία (Σ.Ο.Φ.Ψ.Υ.) του Νομού Σερρών απο κοινού με την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «Καλειδοσκόπιο», στις 12 Νοεμβρίου 2006 στις Σέρρες.

** Χρήστης υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ιδρυτικό μέλος του συλλόγου «Αθκυονίδες», αναπήρωματικό μέλος της Ειδικής Επιτροπής Προστασίας των Ατόμων με Ψυχικά Προβλήματα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και εργαζόμενος στην εργασιακή ομάδα «Καφενείο» του Ψ.Ν.Α.

εντάσεις και μια δραστηριότητα να γεμίζει το χρόνο του.

Ατυχώς, μια δραστηριότητα με προοπτικές επαγγελματικής και κοινωνικής εξέλιξης, ανάλογες με τους μη έχοντες παρουσιάζει ψυχολογικά προβλήματα, είναι προς το παρόν και σε αυτό το κοινωνικό πλαίσιο που ζούμε σχεδόν απαγορευτική για τους περισσότερους Χ.Υ.Ψ.Υ. και θα πρέπει δυστυχώς να είναι ευχαριστημένοι με μια απασχόληση σχεδόν υπηρετικού τύπου θα έλεγα.

Οι τυχόν εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα αυτό.

Αλλά και πάλι ο περισσότερος κόσμος, όχι μόνο οι Χ.Υ.Ψ.Υ., συμβιβάζεται στο θέμα της εργασίας.

Προκειμένου να βρεθεί μια εργασία, όχι σκέτο χαμαλίκι που χειροτερεύει μία ήδη ασταθή και ευαίσθητη προσωρινώς ψυχική κατάσταση και μάλιστα με την ανεργία που υπάρχει σήμερα, θα χρειαστεί όλη η βοήθεια και η υποστήριξη που μπορεί να δοθεί από οποιαδήποτε πλευρά.

Το ίδιο το κράτος αναγνωρίζοντας αυτή την ιδιαιτερότητα επιδοτεί τους εργοδότες που προσλαμβάνουν έναν Χ.Υ.Ψ.Υ. για ένα χρονικό διάστημα, μέχρις αυτό το άτομο να ενσωματωθεί στη ροή των πραγμάτων.

Τα προβλήματα δεν τα έχει μόνο το άτομο με ψυχική διαταραχή, αλλά και η οικογένειά του, που τραβά το δικό της ανήφορο και είναι σε θέση άμυνας απέναντι στη χλεύη πολλών φορές του κοινωνικού της περίγυρου.

Και πιστέψτε με αυτό καταντά εξοντωτικό.

Θα ήταν θετικό να υπάρχουν σε κάθε περιοχή Κέντρα σαν Λέσχες στις οποίες ο κάθε Χ.Υ.Ψ.Υ. θα έβρισκε άτομα με παρόμοια προβλήματα για να συνομιλήσει, να ανταλλάξει απόψεις, να αλληλοβοηθηθεί.

Αλλά κάτι τέτοιο ειδικά για την Αθήνα που μένω είναι όνειρο μακρινό αν όχι απατηλό.

Η οικογένεια πώς θα μπορούσε να βοηθήσει;

Πρέπει να έχει γνώσεις πάνω σε εξειδικευμένα θέματα, πράγμα όχι εύκολο. Μπορεί να υποστηρίξει ένα μέλος της με ψυχολογικά προβλήματα μέχρι ένα ορισμένο σημείο.

Ας σκεφτούμε ότι και σήμερα η οικογένεια της οποίας ένα μέλος είναι γνωστό ότι έχει ψυχολογι-

κά προβλήματα αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη, το λιγότερο, από τον περίγυρό της. Δεν είναι τυχαίο ότι χρησιμοποιούνται οι λέξεις «στίγμα – στιγματισμός» για την ψυχική ασθένεια.

Μακροπρόθεσμα υπάρχει μεγάλη ψυχική φθορά στις οικογένειες αυτές.

Είμαι και εγώ της άποψης ότι οι περισσότερες ψυχικές ασθένειες με εξαίρεση τις παθολογικές αλλοιώσεις έχουν κοινωνικά αίτια, οπότε ο οποιοσδήποτε που θα βρεθεί από νωρίς σε ένα κοινωνικό περιβάλλον με επιβαρυντικούς για το ψυχισμό του παράγοντες, δυνητικά θα παρουσιάσει αργότερα κάποια μικρή ή μεγάλη ψυχική διαταραχή. Με συνέπεια, αν αρχίσει να έχει δοσοληψίες με ψυχιάτρους– ψυχιατρεία–ψυχοφάρμακα, τότε το είδος της κοινωνίας που έχουμε φτιάξει, η νοοτροπία του κόσμου και οι νόμοι του κράτους θα τον βγάλουν στο περιθώριο δια βίου.

Γιατί ας μην κοροϊδευόμαστε είναι δια βίου.

Κλείνοντας αυτό το θέμα σας λέγω και ίσως να το γνωρίζετε, ότι υπάρχουν απόψεις απολύτως ντοκουμενταρισμένες, οι οποίες υποστηρίζουν ότι τα ψυχοφάρμακα όχι μόνο δεν λύνουν τα προβλήματα αλλά τα επιδεινώνουν και προσθέτουν και σοβαρά παθολογικά, πολλούς φορές ανίατα και θανατηφόρα.

Καλύτερα να μην συζητήσουμε ποιος είναι ο προσδόκιμος χρόνος ζωής και ποια η αναλογία θανάτων ανάμεσα στους χρήστες ψυχοφαρμάκων και στο γενικό πληθυσμό.

Η ανεργία και ό,τι αυτή συνεπάγεται απασχολεί ένα μεγάλο μέρος του ενεργού πληθυσμού σήμερα.

Ειδικά για τα άτομα με ψυχικά προβλήματα η εργασία είναι κάτι πολύ περισσότερο από τρόπος βιοπορισμού.

Είναι τρόπος εκτόνωσης των εντάσεων, προσήλωση της σκέψης στο αντικείμενο της εργασίας, τρόπος για ψυχική πειθαρχία, τρόπος για να βγουν από την κοινωνική απομόνωση, αυτοπεποίθηση, εμπιστοσύνη στις δυνατότητές τους, αναγνώριση κ.τ.λ.

Υπάρχει όπως ξέρετε και μέθοδος θεραπείας, η εργοθεραπεία που καλύπτει αυτές τις ανάγκες των Χ.Υ.Ψ.Υ.

Αν ένας Χ.Υ.Ψ.Υ. δεν έχει κάποια απασχόληση ή κάποια εργασία τότε απλώς χειροτερεύει.

Βεβαίως αν έχει οικονομική άνεση μπορεί ευκολότερα να διαχειριστεί τις εντάσεις και τα προβλήματά του.

Στις άλλες περιπτώσεις ανεργία-απραξία σημαίνει έλλειψη αυτοπεποίθησης, χρηματική πενία με ότι αυτό συνεπάγεται, αυτοπεριορισμός, αυτολήπηση, απομόνωση, χειρότερο, υποτροπή, ψυχιατρείο, φάρμακα και πάλη από την αρχή.

Πράγμα που εκτός των άλλων επιβαρύνει οικονομικά και τον ίδιο και την οικογένειά του και τα ασφαλιστικά ταμεία και το κράτος.

Καταλαβαίνετε ποια είναι η θέση ενός Χ.Υ.Ψ.Υ. όταν δεν έχει δουλειά, δεν έχει χρήματα, παίρνει ψυχοφάρμακα και βρίσκεται στο ψυχικό και πολλές φορές στο κοινωνικό περιθώριο, χωρίς την αυτοεκτίμηση που χαρίζει ένα επίπεδο ζωής και δραστηριότητας.

Να ψάχνει για δουλειά και να τον αντιμετωπίζουν στην καλύτερη των περιπτώσεων με συγκατάβαση και όχι λίγες φορές με περιφρόνηση. Όπως έχω αναφέρει και αλλού νιώθει ότι ζει και κινείται σε ένα εχθρικό περιβάλλον και υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να ξεπέσει σε ψυχική ζητιανιά, πράγμα που από μόνο του είναι αποτρόπαιο.

Φυσικά όσοι έχουν τις προϋποθέσεις μπορούν να πάρουν σύνταξη αναπήρου από τα ασφαλιστικά τους ταμεία. Δεν φτάνουν τα χρήματα αλλά κάτι είναι και αυτό.

Αλλά όταν κάποιος δεν έχει φτάσει ούτε καν στη μέση ηλικία και νιώθει ότι η μόνη διέξοδος στη κατάστασή του είναι να πάρει αναπηρική σύνταξη και να γίνει απόμαχος τότε δεν φταίει μόνο ο ίδιος, φταίνει και όλοι οι άλλοι όσοι του άφησαν αυτή τη διέξοδο.

Αν δεν αλλάξει η νοοτροπία, η αντίληψη που έχει ο πολύς κόσμος για τις Ψυχικές Παθήσεις, δεν υπάρχει καμία περίπτωση να μπορέσει ένας Χ.Υ.Ψ.Υ. να βγει από το περιθώριο που βρίσκεται, όσα προγράμματα και αν φτιάξει το κράτος, όσα χρήματα κι αν ξοδευτούν γι' αυτό και όση καλή διάθεση και αν έχουν ορισμένοι πολίτες ή εργοδότες.

Και ένα τελευταίο κλείνοντας.

Σήμερα ο τρόπος ζωής, οι κοινωνικές πιέσεις, η ανασφάλεια και άλλοι παράγοντες έχουν κάνει να αυξηθεί ο αριθμός των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα και από ότι φαίνεται υπάρχει τάση ο αριθμός αυτός να αυξηθεί στο μέλλον.

Μήπως φτάσουμε σε σημείο ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού να είναι αποκλεισμένο από θέσεις ευθύνης ως μη φερέγγυο επειδή έχει ή είχε σε κάποια φάση της ζωής του κάποια ψυχική διαταραχή;

Γιατί είναι γνωστό ότι τα άτομα με ψυχολογικά προβλήματα, οποιασδήποτε φύσεως και αν είναι αυτά, αποκλείονται από θέσεις ευθύνης τόσο στον ιδιωτικό όσο ιδίως στο δημόσιο τομέα.

Τον τελευταίο καιρό υπάρχουν δημοσιεύματα στον τύπο σχετικά με τις προθέσεις της Ε.Ε. να χορηγήσει ειδική ταυτότητα στα καταγεγραμμένα άτομα με ψυχολογικά προβλήματα, ταυτότητα που έχει ισχύ αστυνομικής ταυτότητας.

Εγώ το βλέπω αυτό σαν μια προσπάθεια να περιωριστούν τα άτομα αυτά.

Σήμερα ο πολίτης με ψυχολογικά προβλήματα αντιμετωπίζεται το λιγότερο με επιφύλαξη.

Σας αφήνω να σκεφτείτε πώς θα αντιμετωπίζεται και πως θα αισθάνεται όταν θα έχει και επίσημα ταυτότητα ΤΡΕΛΟΥ.